

**Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Odbor sociálních služeb, sociální práce
a sociálního bydlení**

DOPORUČENÝ POSTUP Č. 1/2018

K REALIZACI ČINNOSTÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE NA POVĚŘENÝCH OBECNÍCH ÚŘADECH, OBECNÍCH ÚŘADECH OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ A KRAJSKÝCH ÚŘADECH

v souladu s ustanovením §92, §93, §93a zákona č. 108/2006 sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů; dále §7, §63, §64 a §65 zákona č. 111/2006 sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a podle ustanovení § 4a zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 332/2013 Sb., o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka.

Vydáním tohoto doporučeného postupu se ruší Doporučený postup č. 1/2012 k realizaci činností sociální práce na obecních úřadech typu II., typu III., újezdních a krajských úřadech.

V Praze 22. 3. 2018

Obsah

Úvod	3
Seznam použitých zkratk a zkrácených výrazů	3
Vymezení pojmů a role výkonu sociální práce	4
Vztah výkonu sociální práce realizovaného obecními úřady a sociálních služeb.....	4
Role sociální práce v sociálně právní ochraně dětí (SPOD)	4
Role sociální práce v dávkových sociálních systémech.....	4
Role sociální práce ve zdravotnictví	5
Role sociální práce úrovni obecního úřadu	5
Depistáž.....	5
Sociální šetření	5
Individuální plánování.....	5
Nepříznivá sociální situace.....	6
Základní partneři pro výkon sociální práce.....	6
Výkon sociální práce na úrovni krajského úřadu	7
Činnosti v rámci koordinační působnosti krajského úřadu	7
Sociální pracovník a klient.....	10
Personální zajištění agendy	11
Sociální práce sociálního pracovníka na úrovni obecního úřadu	11
Postup při výkonu sociální práce na obecním úřadu.....	13
Anonymní klient.....	15
Nepříznivé sociální situace klientů, se kterými přichází sociální pracovníci obecních a krajských úřadů do kontaktu	16
Doporučený počet sociálních pracovníků obecního úřadu	17
Spolupráce s poskytovateli zdravotních služeb.....	18
Stížnosti.....	20
Příloha č. 1.....	21
Příklady personálního obsazení agendy sociální práce	21
Příloha č. 2.....	23
Dluhové poradenství – v několika základních krocích	23
Příloha č. 3.....	26
Obchodování s lidmi.....	26

Úvod

Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na pomoc jednotlivcům, skupinám či komunitám s cílem zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování v jejich přirozeném prostředí, respektive předcházet sociálnímu vyloučení a podpořit sociální začleňování osob, skupin i komunity. Sociální práce se dále zaměřuje na tvorbu příznivých společenských podmínek a to tak, aby bylo uvedeného cíle dosaženo. Zasahuje tam, kde se lidé dostávají do konfliktu se svým sociálním prostředím. Pro sociální práci jsou klíčové principy lidských práv, společenské spravedlnosti, solidarity a etické principy a hodnoty.

Odbor sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení Ministerstva práce a sociálních věcí vydává doporučený postup pro krajské a obecní úřady (pověřených obcí a obcí s rozšířenou působností) za účelem zvýšení kvality výkonu činností sociální práce a s cílem poskytnutí metodické podpory výkonu sociální práce realizované sociálními pracovníky těchto úřadů.

Tento doporučený postup je obecným dokumentem pro výkon sociální práce v přenesené působnosti, další konkrétní oblasti budou upraveny dalšími doporučenými postupy Ministerstva práce a sociálních věcí.

Seznam použitých zkratk a zkrácených výrazů

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Obecní úřad II. typu	Pověřený obecní úřad
Obecní úřad III. typu	Obecní úřad obce s rozšířenou působností
SPOD	Sociálně-právní ochrana dětí
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů	Zákon o sociálních službách
Jednotný informační systém práce a sociálních věcí	JIS
Nestátní neziskové organizace	NNO

**Pokud je v doporučeném postupu uvedeno „obecní úřady“, jedná se vždy o obecní úřady II. a III. typu, pokud není uvedeno jinak.
Pokud je v doporučeném postupu uvedeno „sociální pracovník/sociální pracovníci“, jedná se vždy o sociálního pracovníka/sociální pracovníky obecních úřadů II. a III. typu, pokud není uvedeno jinak (mimo sociálních pracovníků sociálně-právní ochrany dětí).**

Vymezení pojmů a role výkonu sociální práce

Vztah výkonu sociální práce realizovaného obecními úřady a sociálních služeb

Sociální práce jako činnost má širší vymezení a využití, neboť sociální práce je vykonávána různými subjekty i rezorty. Sociální služby, resp. poskytovatelé sociálních služeb, jsou jen jedním ze subjektů, které v rámci své působnosti vykonávají také činnosti sociální práce. Proto obecní úřady v rámci partnerského vztahu (registrovaná sociální služba jako spolupracující partner) vnímají sociální služby (a tím i sociální práci realizovanou v rámci sociálních služeb) jako jeden z možných nástrojů k realizaci cíle.

Ačkoliv nelze oddělovat sociální služby od činností sociální práce, přesto je sociální práce zastřešujícím pojmem jak pro činnosti vykonávané obecními úřady v oblasti sociální ochrany (včetně např. výkonu sociálně právní ochrany dětí), tak pro činnosti vykonávané sociálními službami či činnosti vykonávané sociálními pracovníky například nemocnic či věznic.

Služby sociální péče napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim v co nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení. Povahu sociální práce a kvalitu sociálních služeb předurčuje především koncepce zařízení, ve kterém se služba realizuje.

Sociální práce je profesí vykonávanou na různých pracovištích (tak jako např. lékař bude stále lékařem, bez ohledu na to, na jakém pracovišti vykonává svou profesi), přičemž každá oblast výkonu činnosti sociální práce má svá specifika.

Role sociální práce v sociálně právní ochraně dětí (SPOD)

Sociální pracovníci obecních úřadů jsou partnery sociálních pracovníků zařazených v rámci agendy SPOD. Výkon činností SPOD je upraven zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Sociální pracovníci obecních úřadů navazují na činnosti, které jsou obsahem § 1 odst. 1 výše citovaného zákona.

Role sociální práce v dávkových sociálních systémech

Výkon sociální práce (zejména sociální šetření) pro dávkové systémy je vydefinován příslušnou legislativou. Pro obecní a krajské úřady jsou dávkové systémy, reprezentovány krajskými pobočkami a kontaktními pracovišti ÚP ČR, které jsou významným partnerem pro výkon sociální práce v přenesené působnosti. Vzájemnou součinnost obecních úřadů s ÚP ČR, tedy správních orgánů, předpokládá i platná právní úprava.

Role sociální práce ve zdravotnictví

Viz kapitola „Spolupráce s poskytovateli zdravotních služeb“

Role sociální práce úrovni obecního úřadu

Viz kapitola „Sociální práce sociálního pracovníka na úrovni obecního úřadu“

Depistáž

Depistáž je jednou základních činností sociálního pracovníka, v rámci které jsou systematicky, soustavně, cíleně a včasně vyhledáváni jedinci či skupiny ohrožené sociálním vyloučením nebo jinou sociální událostí. Depistáž sociální pracovník realizuje v přirozeném sociálním prostředí jedinců či skupin, a to s cílem nabízet jim pomoc při hledání řešení jejich nepříznivé sociální situace a přispívat tím k předcházení a eskalaci negativních sociálních jevů.

Realizace depistáže musí být ze strany obcí zajištěna, a to v souladu s § 64 odst. 1 písm. d) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Činnost může v souladu s § 109 zákona o sociálních službách vykonávat pouze sociální pracovník.

Sociální šetření

Sociální šetření podle § 25 odst. 1 zákona o sociálních službách může vykonávat pouze sociální pracovník, který pro tuto činnosti splňuje odbornou způsobilost v souladu s § 110 tohoto zákona. Cílem sociálního šetření je mapování potřeb, zdrojů pomoci, a následné posouzení nepříznivé sociální situace jedince, rodiny apod., které sociální pracovník využije k návrhu vhodných postupů vedoucích k řešení nepříznivé sociální situace klienta.

Sociální šetření provedené sociálním pracovníkem obecního úřadu může být také jedním z podkladů pro rozhodovací činnost ÚP ČR, nejedná se o institut „dožádání“ dle správního řádu, ale o podporu a poskytnutí pomoci ze strany obecního úřadu např. na podnět či sdělení ze strany ÚP ČR.

Individuální plánování

Individuální plánování je nástroj sociální práce pro řešení nepříznivé sociální situace jednotlivce či skupiny. Základem plánování průběhu/postupu řešení této situace, je stanovení cíle/cílů a jednotlivých kroků jejich realizace. Individuální plán je vytvořen na základě vyjednávání a vzájemné dohody mezi klientem (popř. jeho zástupcem, dalších zapojených osob, subjektů nebo institucí) a sociálním pracovníkem. Z uzavřené dohody musí být zřejmá odpovědnost za provedení jednotlivých cílů i kroků – tj. kdo, kdy, co a jak zajistí/vykoná. Obsah individuálního plánu by měl být vždy konkrétní, jasný a srozumitelný tak, aby klient podle něj mohl postupovat a bylo možné vyhodnotit jeho plnění, respektive i efektivitu výkonu činností sociální práce.

Individuálnímu plánování vždy předchází identifikace nepříznivé sociální situace klienta zjištěné především v rámci výkonu sociálního šetření.

Nepříznivá sociální situace

Zákon o sociálních službách v § 3 písm. b) definuje nepříznivou sociální situaci jako oslabení nebo ztrátu schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.

Ustanovení § 2 výše uvedeného zákona stanoví, že poskytnutá pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování.

Označení nepříznivá sociální situace zahrnuje různé životní situace, které způsobily sociální vyloučení osoby nebo je osoba tímto vyloučením ohrožena a nemůže nebo má oslabenou schopnost tuto situaci sama nějakým způsobem řešit.

Základní partneři pro výkon sociální práce

a) Instituce

- ÚP ČR,
- Vězeňská služba ČR,
- Probační a mediační služba,
- Městská policie,
- Policie ČR,
- Obce, respektive orgány samosprávy obcí,
- Obecní úřady, respektive jejich orgány, zejména SPOD
- Poskytovatelé sociálních služeb,
- Pověřené osoby dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, příp. jiné subjekty vykonávající činnost na základě registrace u jiných ústředních orgánů (např. organizace pomáhající obětem trestných činů apod.),
- Zdravotnická zařízení (dle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů),
- Školy a školská zařízení,
- Organizace a zařízení poskytující další specializovanou pomoc a podporu (např. zařízení volnočasového charakteru, psychologické poradny, rodinná centra aj.)
- Relevantní soukromé subjekty (soukromí vlastníci bytů, zaměstnavatelé apod.)

b) Ostatní

- Rodinní příslušníci, blízké osoby, sousedé, přátelé apod.

Výkon sociální práce na úrovni krajského úřadu

Činnosti v rámci koordinační působnosti krajského úřadu

Koordinační působnost krajského úřadu v oblasti sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace a sociálnímu začleňování osob je upravena v § 93 písm. c) zákona o sociálních službách. V rámci ní krajský úřad koordinuje, odborně a metodicky podporuje a kontroluje výkon přenesené působnosti u agendy sociální práce obecních úřadů typu III dle ustanovení § 92 písm. d) a § 93a zákona o sociálních službách. Jedná se o povinnosti nejen těchto úřadů, ale i krajských úřadů vyplývající z § 93 a § 93a zákona o sociálních službách. V rámci výkonu těchto činností krajský úřad realizuje sociální práci vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace a k sociálnímu začleňování osob. Sociální pracovníci zařazení do krajského úřadu, pokud vedou sami poradenství a vykonávají přímou sociální práci, jsou v souvislosti s výkonem činností sociální práce povinni vést Standardizovaný záznam sociálního pracovníka, který je součástí JIS. V JIS jsou tak vedeny údaje o všech osobách, které jsou ohroženy sociálním vyloučením. Přístup k tomuto systému je řešen v rámci § 4a odst. 3 zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. To znamená, že krajský úřad koordinuje činnosti sociální práce nejen v souvislosti s výkonem činností obecních úřadů obcí s rozšířenou působností podle § 92 až § 93a zákona o sociálních službách, ale i u pověřených obecních úřadů v rámci výkonu činností podle § 7, § 63 odst. 3, § 64 odst. 1, 2, 3 a § 65 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a prováděcích vyhlášek k daným předpisům (například výkon sociální práce u osob nacházejících se v hmotné nouzi)¹.

Krajský úřad vykonává v přenesené působnosti činnosti na úseku sociální práce ve svém správním území, v praxi jde zejména o tyto činnosti:

- a) v rámci správního území činí kroky ke sjednocení způsobu uplatňování známých metod sociální práce na svém správním území. Za tím účelem provádí analýzu a vyhodnocení míry implementace jak úrovně metod sociální práce, tak rozsahu, zaměření a účinnosti poradenství;
- b) v rámci metodické a kontrolní činnosti zajišťuje koordinaci postupu sociálních pracovníků na svém území;
- c) poskytuje sociálním pracovníkům obecních úřadů odbornou metodickou pomoc a vedení s cílem koordinace a sjednocování systémové pomoci osobám včetně koordinace jednotlivých systémů sociální ochrany obyvatelstva;
- d) řídí a kontroluje výkon státní správy v přenesené působnosti na úseku sociální práce;

---

¹ Pozn.: Kontrola výkonu činností sociální práce příslušných obecních úřadů ze strany krajského úřadu a metodická pomoc i rozhodovací pravomoci nadřízeného orgánu, je realizována podle zejména ustanovení § 129 a 129b zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, a ustanovení § 67 zákona o krajích č. 129/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tam, kde by nebylo možno vycházet z uvedených ustanovení, pak přichází v úvahu příslušnost krajského úřadu dle § 178 ve spojení s ustanovením § 1 správního řádu č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

- e) koordinuje dle ustanovení § 93 písm. b) zákona o sociálních službách poskytované sociální práce osobám, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby, přitom spolupracuje s obecními úřady, a to s obecními úřady obcí s rozšířenou působností v souladu s § 92 písm. b) výše uvedeného zákona, včetně spolupráce s intervenčními centry; a dále shodně koordinuje poskytování sociální práce pověřenými obecními úřady v souladu s ustanovením § 7 a § 63 až § 65 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů; přičemž výkon činnosti koordinace (řízení) pro činnosti sociální práce vykonávané pověřeným obecním úřadem vyplývá krajským úřadům z postavení krajského úřadu jako nadřízeného orgánu dle § 67 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů, a dle ustanovení § 178 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů;
- f) koordinuje činnosti sociální práce vedoucí k plnění úkolů státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské menšiny a v rámci řešení nepříznivé sociální situace spolupracuje s koordinátorem pro romské záležitosti;
- g) sleduje, zda pracovní náplně obsahují činnosti sociální práce, případně zda funkce není kumulovaná a popř. doporučuje úpravu pracovní náplně či počtu sociálních pracovníků tak, aby byla plně zajištěna funkčnost sociálních odborů,
- h) v rámci řešení nepříznivé sociální situace romské menšiny spolupracuje s koordinátorem pro romské záležitosti;
- i) zajišťuje poskytnutí sociálních služeb v případě, kdy poskytovatel sociálních služeb ukončil jejich poskytování z důvodu zrušení registrace, pozbyl její platnosti, popřípadě z jiného důvodu, a osoby, kterým tento poskytovatel dosud poskytoval sociální služby, se nacházejí v bezprostředním ohrožení jejich práv, zájmů, zdraví nebo života a nejsou schopny samy si zajistit pokračující poskytování sociálních služeb, a to v souladu s §93 písm. a) zákona o sociálních službách;
- j) na svém území realizuje činnosti sociální práce vedoucí k sociálnímu začleňování osob;
- k) koordinuje zajištění sociální služby odborné sociální poradenství v území krajského úřadu a z hlediska metodické podpory sleduje poskytování sociálního poradenství sociálními pracovníky obecních úřadů na svém území ve všech oblastech sociální ochrany obyvatelstva (dávky a právní instituty), a to v oblasti:
- sociálního zabezpečení (dávkových pojistných i nepojistných systémů a systémů poskytované věcné péče),
  - pracovního práva a zaměstnanosti (včetně insolvence zaměstnavatele),
  - rodinného práva resp. občanskoprávních možností řešení tíživé nebo složité sociální situace osob,
  - předávání informací z oblasti pomoci klientům při vedení správního řízení, občanskoprávního řízení, exekučních řízení apod.,
  - preventivních činností v oblasti zejména finanční gramotnosti,
  - pomoci při naplňování bytové politiky a sledování její úrovně jako dosažení jedné ze základních životních potřeb osob,
  - problematiky poradenství pro cizince, nejen pro občany EU (resp. EHP a Švýcarska), ale otázky osob z třetích zemí a řešení jejich podpory,

- sociálního zabezpečení a sociálních výhod na území kraje ve vztahu k realizaci volného pohybu osob EU (EHP a Švýcarska) a podpory migrace obyvatelstva za prací, včetně koordinace dávkových systémů a zajištění orientace v nich pro sociální pracovníky obecních úřadů,
  - realizace mezinárodních úmluv v nejširším spektru (mezinárodní smlouvy – bilaterální, multilaterální);
- l) koordinuje a metodicky vede realizaci sociálního šetření a respektování Etického kodexu sociálního pracovníka České republiky obsahujícího základní principy chování sociálního pracovníka ke klientovi, a to např. při postupech obecních úřadů pro výkon kompetencí dle ustanovení:
- § 91 odst. 6 v návaznosti na ustanovení § 91a - § 91c zákona o sociálních službách,
  - § 10 a § 118 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
  - § 149b zákona o obcích č. 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- m) koordinuje a kontroluje zabezpečení potřeb osob ve správním území krajského úřadu (šetření životní situace klienta a depistáž) s využitím metod sociální práce vedoucích k prevenci sociálního vyloučení;
- n) provádí sumarizaci údajů o potřebách osob od obecních úřadů získaných v rámci depistáží, která slouží jako podklad pro zajištění sociální pomoci na území krajského úřadu, a to ve vztahu k sociálním programům státu, včetně dosahování souladu s národními plány v sociální oblasti zaměřenými na různé cílové skupiny osob;
- o) upozorňuje na systémové nedostatky sociální ochrany osob v zájmu jejich odstranění či sjednocení přístupů, odstraňování diskriminačních ustanovení či postupů apod.;
- p) upozorňuje a předává podněty ke změnám zdrojů a nástrojů řešení sociální situace na lokální (komunitní plánování) i regionální úrovni (pro realizaci ustanovení § 95 zákona o sociálních službách).

V případě volby polyvalentního přístupu k sociální práci ze strany obecního úřadu (tj. koordinace metod sociální práce prostřednictvím NNO a dalších systémů) je pak koordinace, odborná a metodická podpora ze strany krajského úřadu zaměřena i na spolupráci (síťování) s jinými partnerskými systémy (NNO, OSPOD, atd.) reflektující na sociální problémy/události, kterými se zabývají obce.

Koordinace poskytování sociálních služeb by měla být v souladu s činnostmi sociální práce a se střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb.

Plánování v rámci střednědobého plánu je kompetencí samosprávy, nikoliv přenesené působnosti. Koordinace sociálních služeb v rámci realizace střednědobého plánování by měla být zajišťována sociálním pracovníkem, který spolupracuje s pracovníkem komunitního plánování a síťování sociálních služeb. Předmětem sociální práce v přenesené působnosti je předání podnětů a výstupů z výkonu sociální práce a účast na vytváření zdrojů a nástrojů pomoci klientům sociální práce, na základě zkušeností z praxe a z aplikace právních předpisů.

Je rovněž žádoucí, aby při vytváření „sítí“ sociálních služeb a koordinaci poskytování sociálních služeb, jednotlivé kraje a krajské úřady spolupracovaly a řešily přesahy

poskytování sociálních služeb (např. když je určitá sociální služba fyzicky poskytována na území jednoho kraje, ale i klientům jiných krajů – např. terapeutická komunita, popřípadě poskytovatel je registrován v jednom kraji, ale služby poskytuje také v ostatních krajích). Cílem spolupráce je, aby sociální služby byly poskytovány podle reálných možností a reálné potřeby a stejným způsobem je vhodné řešit i koordinaci činností sociální práce, tedy kooperací krajů i krajských úřadů.

Sociální pracovník a klient

Výkon konkrétních činností sociální práce je klientovi nabídnut následně po posouzení jeho nepříznivé sociální situace, které je plně a pouze v kompetenci sociálního pracovníka. V rámci posuzování jsou zohledněny vztahy klienta a jeho přirozeného sociálního prostředí, respektive požadavků, které jsou na něj prostředím kladeny a současně požadavky samotného klienta na řešení své nepříznivé sociální situace.

V průběhu realizace činností sociální práce ve prospěch klienta sociální pracovník musí reagovat na jeho měnící se potřeby, a proto intervence nejenom průběžně vyhodnocovat, ale na hodnocení také adekvátně reagovat.

Sociální pracovník krajského úřadu zpravidla zajistí základní činnosti a po domluvě se sociálním pracovníkem příslušného obecního úřadu předá záležitost k zajištění činností sociální práce na příslušný obecní úřad. Nadále se může účastnit jednání v záležitosti klienta, ve složitějších situacích případně koordinuje činnosti sociální práce, zejména přesahuje-li činnost hranice správního území obecního úřadu, popř. kraje.

Zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu jako sociální pracovníci jsou v souvislosti s výkonem činností sociální práce povinni vést Standardizovaný záznam sociálního pracovníka, který je součástí JIS. Součástí tohoto „Záznamu“ by měl být i záznam dojednání (ústního, písemného) spolupráce v rámci agendy sociální práce, dále cíle spolupráce (individuální plán), průběžné záznamy o intervencích, záznamy o průběžném hodnocení intervencí, záznamy o posunu v nepříznivé sociální situaci klienta, přehodnocování cílů klienta a činností sociální práce v návaznosti na intervence a postup ve věci a další záznamy o významných skutečnostech (např. záznam o případové konferenci).

Sociální pracovníci, kromě agend vyplývajících pro ně z působnosti krajského úřadu v sociální oblasti, dále zajišťují v rámci realizace výkonu sociální práce:

- základní i odborné sociální poradenství v souladu s § 93 zákona o sociálních službách,
- přehled o kapacitách sociálních služeb a nepříznivých sociálních situacích osob)
- zpracování přehledů a plánů rozvoje o sítích pomáhajících systémů (sociální služby, zdravotnické služby, OSPOD aj.) a jejich využití ve prospěch řešení nepříznivé sociální situace klientů (přímé využití nebo v rámci koordinace činností za účelem řešení nepříznivé sociální situace osob),

- spolupráci s MPSV, obecními úřady, jinými krajskými úřady a dalšími subjekty při předávání informací o realizaci metod sociální práce (překážky, limity a přínosy jejich využití),
- podporu, usměrňování a koordinaci vzájemné spolupráce obecních úřadů v rámci výkonu sociální práce (např. spolupráce sociálních pracovníků obecních úřadů s pracovníky sociálně právní ochrany dětí),
- podporu či realizaci výkonu sociální práce při řešení nepříznivé sociální situace osob, které přesahují hranice správních obvodů krajských úřadů,
- realizaci pravidelných kazuistických seminářů nebo jiných vzdělávacích akcí pro sociální pracovníky obecních úřadů (dle potřeby, doporučuje se alespoň 4x ročně).

Personální zajištění agendy

Dostatečné personální zajištění výkonu sociální práce, a to jak z hlediska počtu pracovníků, tak jejich odbornosti, je jedním z předpokladů zabezpečení kvalitního výkonu sociální práce.

K posouzení optimálního počtu sociálních pracovníků je nezbytné vycházet z náplně pracovních pozic sociálních pracovníků, struktury nepříznivých sociálních situací osob, se kterými je v rámci výkonu činností sociální práce pracováno, jejich počtu a počtu intervencí.

Sociální pracovníci vykonávající činnosti sociální práce v přenesené působnosti musí splňovat předpoklady pro výkon povolání v souladu s § 110 zákona o sociálních službách. Doporučuje se úroveň vzdělání minimálně magisterská (jedná se o výkon na pomezí mezo a makro-praxe).

Sociální práce sociálního pracovníka na úrovni obecního úřadu

Působnost obecního úřadu

Působnost obecního úřadu III typu v oblasti výkonu sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace a k sociálnímu začleňování osob je upravena zákonem o sociálních službách. Zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, je upravena působnost obecního úřadu II a III typu, tedy řešení nepříznivé sociální situace formou sociální práce u osob nacházejících se v hmotné nouzi nebo hmotnou nouzí ohrožených.

Zaměstnanci obcí zařazení do obecních úřadů jako sociální pracovníci, jsou v souvislosti s výkonem činností sociální práce povinni vést Standardizovaný záznam sociálního pracovníka, který je součástí JIS.

Realizovat činnosti sociální práce a koordinovat poskytování sociálních služeb na obecní úrovni ukládá sociálním pracovníkům jako povinnost § 92 a § 93a, zákona o sociálních službách, a § 7, § 63, § 64, § 65 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Základním cílem činností sociální práce (uplatnění metod a technik sociální práce) realizovaných obecními úřady je zajištění, respektive podpora „sociálního fungování“ klienta (jednotlivce, skupiny, či komunity) v životě obce.

Primární rolí sociálních pracovníků je udržet rovnováhu ve vztahu klient a jeho prostředí (obec). Intervence sociálního pracovníka při porušení rovnováhy může směřovat jak ke změně u klienta, tak i ke změně života v obci (např. změna sociálního prostředí).

Sociální práce na obecních úřadech podle výše zmíněných právních předpisů nepodléhá správnímu řízení ve smyslu vydávání správních rozhodnutí (nelze zaměnit se zaměstnanci OSPOD), ale v souladu s principy správního řádu je postupováno (např. v rámci řešení stížností, nečinnosti, mlčenlivosti, nahlížení do spisu, uplatnění a řešení námítky podjatosti, určení oprávněné úřední osoby a dalších právních institutů).

Doporučuje se, aby sociální pracovník svoji činnost vykonával převážně v přirozeném prostředí klientely. Přirozeným prostředím je myšleno prostředí, kde žije či nejčastěji pobývá, vzdělává se, pracuje, v dočasném prostředí, kterým je například zdravotnické zařízení či poskytovatel sociálních služeb, ale také ve věznicích a školských zařízeních zajišťujících ústavní a ochrannou výchovu apod.

Doporučené činnosti / pracovní náplň sociálního pracovníka obecního úřadu

- depistážní činnost zaměřená na vyhledávání jednotlivců, rodin a skupin osob ohrožených sociálním vyloučením, osob ohrožených sociálním vyloučením z důvodu předchozí ústavní nebo ochranné výchovy nebo výkonu trestu, osob, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby, osob, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností, včetně poskytování odborného sociálního poradenství a zprostředkování sociálních služeb,
- realizace sociálního šetření u osob nacházejících se v nepříznivé sociální situaci, analýza této situace a poskytování navazujícího sociálního poradenství k jejímu řešení,
- mapování individuálních potřeb osob, skupin a komunit v nepříznivé sociální situaci, tvorba návrhů jejího řešení, společné plánování a hodnocení,
- zajišťování sociální prevence a poskytování sociálně-právního poradenství, sociální podpory a pomoci osobám, skupinám, rodinám v nepříznivé sociální situaci, sociálně vyloučeným či sociálním vyloučením ohroženým, osobám po ukončení hospitalizace nebo pobytové léčby závislostí, osobám bez přístřeší, osobám v bytové nebo hmotné nouzi či osobám bytovou nebo hmotnou nouzí ohroženým, osobám a rodinám ohroženým sociálním vyloučením z důvodu péče o osobu závislou na péči jiné fyzické osoby, osobám ohroženým násilným chováním vykázané osoby a osobám ohroženým rizikovým způsobem života apod.,
- poskytování základního sociálního a odborného sociálního poradenství,

- vedení dokumentace a zpracování osobních či citlivých dat, včetně zpracování Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka a další související dokumentace,
- realizace činností sociální práce (uplatňování metod a technik sociální práce) ve prospěch osob v nepříznivé sociální situaci nebo osob takovou situací ohrožených, včetně realizace činností ve prospěch osob či skupin v krizových situacích a poskytování krizové intervence, krizové pomoci,
- realizace výkonu sociální práce zaměřené na jednotlivce, rodiny a skupiny se zvýšeným rizikem sociálního vyloučení,
- řešení nepříznivé sociální situace osob, rodin, skupin nebo komunit a vypracování plánu činností/kroků, kterými bude po dohodě s klientem na situaci reagováno,
- dodržování ustanovení zákona o ochraně osobních údajů, interní předpisy, pokyny a všechna další opatření, která byla přijata z důvodu zajištění ochrany osobních údajů,
- nakládání s osobními údaji, k nimž má z důvodu své pracovní činnosti přístup, a to takovým způsobem, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu jiných osob k těmto údajům, k jejich zneužití, zničení či ztrátě, neoprávněnému zpracování, poskytování jiným osobám nebo použití k jinému účelu než k jakému je oprávněn je používat v souvislosti s výkonem svojí pracovní činnosti,
- zachování mlčenlivosti o všech osobních (důvěrných) údajích,
- dodržování etických principů a zásad sociálního pracovníka (např. Etický kodex sociálních pracovníků ČR),
- další vzdělávání ve smyslu zvyšování odborných kompetencí (znalostí a dovedností),
- propagace a seznamování občanů s nabídkou obecního úřadu v agendě sociální práce,
- zajišťování spolupráce a koordinace činností v rámci inter a multidisciplinární spolupráce zahájené a realizované v zájmu řešení nepříznivé sociální situace osob, skupin, komunit (i v rámci preventivních aktivit),
- tvorba koncepčních a metodických materiálů obecního úřadu pro potřeby realizace činností sociální práce v přenesené působnosti.

Postup při výkonu sociální práce na obecním úřadu

První kontakt s klientem

Sociální pracovník zjišťuje informace o celkové životní situaci klienta v rámci zjištění nepříznivé sociální situace osoby a dalších souvisejících informací. V rámci daného procesu je klient seznamován s možnostmi výkonu sociální práce, aby u něj nedošlo k nereálnému očekávání a současně, aby získal komplexní informace související s poskytováním činností sociální práce prostřednictvím jejích různých metod a technik. Sociální pracovník zjišťuje také očekávání klienta od spolupráce, včetně představ o způsobech řešení nepříznivé životní situace. Vyústěním komunikace je

definování cíle/cílů klienta, přičemž cíle by měl formulovat především klient, stejně jako kroky, kterými cílů dosáhne (rolí sociálního pracovníka je nabízet možnosti a klienta procesem provázet), se zřetelem na možnosti sociálních systémů i kompetence sociálního pracovníka (resp. rozsah působnosti správního orgánu). Na základě této fáze dochází k dohodě o spolupráci sociálního pracovníka s klientem nebo sociální pracovník může vyhodnotit, že není kompetentní k řešení nepříznivé sociální situace klienta. V takovém případě klientovi poskytne sociální pracovník sociální poradenství a nabídne mu podporu/pomoc doporučením kompetentní osoby (např. sociálního pracovníka sociální služby), případně zprostředkováním kontaktu. Pro posouzení svých kompetencí a možností řešení sociální situace klienta je nezbytné mít potřebné informace a údaje vztahující se ke klientovi a jeho sociálnímu prostředí. V této fázi může také klient informovat sociálního pracovníka, že o spolupráci nemá zájem. V tomto případě sociální pracovník poskytne klientovi alespoň základní sociální poradenství a upozorní jej na možné důsledky jeho rozhodnutí, které mohou spočívat v prohloubení jeho nepříznivé sociální situace a nabídne mu, zda jej může v časovém odstupu znovu kontaktovat s nabídkou podpory/pomoci. Sociální pracovník může odmítnout momentální spolupráci s klientem pouze v případě, že je klient pod vlivem omamných a psychotropních látek a ohrožuje tak zdraví nebo život sociálního pracovníka nebo jiných osob. Nikdy však nelze odmítnout spolupráci s klientem, pokud je bezprostředně ohrožen na zdraví nebo dokonce na životě. V takových situacích sociální pracovník vždy spolupracuje s dalšími odpovědnými institucemi, jako jsou např. zdravotnická zařízení, soudy, policie.

Posouzení nepříznivé sociální situace klienta

Sociální pracovník zjišťuje informace o celkové životní situaci klienta. V rámci daného procesu je klient seznamován s možnostmi výkonu sociální práce, aby u něj nedošlo k nereálnému očekávání, a současně, aby získal komplexní informace související s poskytováním činností sociální práce prostřednictvím jejich různých metod a technik. Za tímto účelem může být jako vodítko využít Standardizovaný záznam sociálního pracovníka. Vyústěním komunikace je definování cíle/cílů klienta. Na základě této fáze dochází k dohodě o spolupráci sociálního pracovníka s klientem nebo sociální pracovník může vyhodnotit, že není kompetentní k řešení nepříznivé sociální situace klienta. V takovém případě klientovi nabídne sociální poradenství a nabídne podporu/pomoc doporučením kompetentní osoby (např. sociálního pracovníka konkrétní sociální služby), případně zprostředkováním kontaktu. V této fázi může také klient informovat sociálního pracovníka, že o spolupráci nemá zájem. V tomto případě sociální pracovník nabídne klientovi alespoň základní sociální poradenství a upozorní jej na možné důsledky jeho rozhodnutí, které mohou spočívat v prohloubení jeho nepříznivé sociální situace a nabídne mu, zda jej může v časovém odstupu znovu kontaktovat s nabídkou podpory/pomoci. Sociální pracovník může odmítnout momentální spolupráci s klientem pouze v případě, že je klient pod vlivem omamných a psychotropních látek a ohrožuje tak zdraví nebo život sociálního pracovníka nebo jiných osob. Nikdy však nelze odmítnout spolupráci s klientem, pokud je tento ohrožen na zdraví nebo dokonce na životě. V takových situacích sociální pracovník vždy spolupracuje s dalšími odpovědnými institucemi, jako jsou např. zdravotnická zařízení, soudy, policie.

Důvodem odmítnutí klienta nemůže být to, že nemá občanství či dlouhodobě nebo trvale nepobývá v územní nebo správní oblasti obecního úřadu. Kompetencí obecních úřadů je řešení sociální situace u lidí, kteří se nacházejí v jejich správním obvodu. Pokud má klient trvalé bydliště jinde, doporučuje se do spolupráce při řešení

problému zařadit obec, kde má osoba trvalé bydliště, neboť místní příslušnost úřadu pro dávkové systémy je zpravidla určena - jako obec trvalého pobytu takové osoby.

Dojednání konkrétní spolupráce

Pokud dojde k dojednání spolupráce sociálního pracovníka a klienta, je na základě definovaných cílů dojednán plán konkrétní spolupráce, respektive plán kroků a činností sociální práce. Plán v sobě obsahuje osobní cíle klienta (pokud je identifikováno příliš mnoho cílů doporučuje se stanovit tři nejvíce akutní/prioritní cíle), kroky jejich dosažení, které spočívají v přesném definování toho, kdo a co udělá, tj. která osoba/y či instituce se budou na plnění jednotlivých kroků podílet a jak, dále kritéria naplnění cílů a termín vyhodnocení (aktualizace) cílů.

V průběhu celého procesu sociální pracovník využívá především metody a techniky sociální práce, které volí s ohledem na nepříznivou sociální situaci klienta, a to i s ohledem na kontext souvisejících okolností. V průběhu celého procesu sociální pracovník motivuje klienta k dosažení změny jeho nepříznivé sociální situace.

V rámci procesu práce s klientem sociální pracovník zvažuje a využívá interdisciplinární spolupráce a podpory sociálních pracovníků obecního úřadu a v návaznosti na nepříznivou sociální situaci klienta, postup i proces jejího řešení zvažuje a vhodně volí formu spolupráce multidisciplinárního týmu (multidisciplinární přístup) tak, aby cíle/cílů klienta bylo dosaženo co nejefektivněji a kvalitně. Vhodnou metodou multidisciplinární spolupráce může být realizace případové konference. V takovém případě sociální pracovník, který s klientem navázal spolupráci, provádí činnosti ve prospěch řešení klientovy nepříznivé sociální situace.

Klient má právo odmítnout spolupráci se sociálním pracovníkem v jakékoli fázi realizace výkonu sociální práce. Činnosti sociální práce ve prospěch klienta jsou ukončeny také ve chvíli, kdy jsou naplněny cíle klienta a jeho nepříznivá sociální situace je ukončena. Za účelem zjištění naplnění klientových cílů a vyřešení nepříznivé sociální situace sociální pracovník v pravidelných intervalech reviduje u všech svých klientů postup v jeho situaci a naplňování cílů vlivem realizace činností sociální práce a na základě této revize přijímá příslušná opatření, kterými jsou například změna cílů, změna kroků, kterými má být cíle dosaženo, ukončení cíle, zavedení nového cíle apod. Ukončit činnosti sociální práce ve prospěch klienta je možné také v jiné situaci na straně klienta (např. stěhování, převzetí klienta sociální službou, úmrtí klienta).

Anonymní klient

Klient má právo sociálním pracovníkům obecního úřadu nesdělovat své jméno a další osobní údaje. Sociální pracovníci musí toto právo klienta respektovat.

Sociální pracovníci posuzují nepříznivou sociální situaci i u anonymního klienta. V případě zjištění cíle/cílů klienta sociální pracovník zváží, zda klientovi může poskytnout potřebnou podporu a pomoc i v případě, že nezná jeho osobní údaje. Pokud ano, tak dále s anonymním klientem pokračuje ve vyjednávání o podobě individuálního plánu, atd. V případě, že dle názoru sociálního pracovníka, nelze bez znalosti osobních údajů dále s klientem plně pracovat, musí sociální pracovník klienta upozornit na možné důsledky poskytování podpory/pomoci bez znalosti

osobních údajů, které mohou spočívat v prohloubení jeho nepříznivé sociální situace. Základním principem je, že sociální pracovníci zjišťují jen ty údaje klienta, které potřebují k výkonu sociální práce v rámci vyjednané spolupráce. V takovém případě vždy však sociální pracovník poskytne klientovi alespoň základní sociální poradenství a dále vyvíjí snahu o plné posouzení nepříznivé sociální situace klienta.

V dokumentaci (JIS) je anonymnímu klientovi vyčleněna samostatná stránka, která bude obdobná jako Standardizovaný záznam sociálního pracovníka, jen bez části, v níž se vyplňují osobní údaje klienta, tedy je jednodušším záznamem sociálního pracovníka.

Se spisovou dokumentací klienta musí být nakládáno a musí být uložena takovým způsobem, který zajišťuje ochranu osobních údajů.

Nepříznivé sociální situace klientů, se kterými přichází sociální pracovníci obecních a krajských úřadů do kontaktu

Nepříznivé sociální situace spojené s/se:

- zdravotním postižením nebo duševním onemocněním osob,
- péčí o osobu závislou na pomoci jiné osoby,
- omezením svéprávnosti,
- příslušností k národnostní menšině nebo lokální komunitě,
- osamělostí osoby,
- návratem z ústavního zařízení,
- návratem a důsledky výkonu trestu odnětí svobody,
- rizikem ztráty nebo ztráty bydlení, nevyhovujícím bydlením,
- rizikem nebo ztrátou zaměstnání,
- sociální událostí ovlivňující situaci osoby/skupiny/komunity,
- rizikovým způsobem života (závislosti, trestná činnost apod.)
- rizikem nebo obchodováním s lidmi²,
- agresí, domácím násilím, týráním, zneužíváním, zanedbáváním apod. (z hlediska oběti i pachatele),
- nízkými příjmy a dluhovou problematikou,
- imigrací.

---

² Pokud se jedná o nezletilé cizince jsou/mohou být sociální pracovníci obecních úřadů partnery sociálních pracovníků zařazených v rámci agendy SPOD. Problematickou obchodování s lidmi se zabývá např. organizace La Strada ČR, o.p.s. a mezinárodní organizace pro migraci International Organization for Migration (mezivládní organizace s hlavním sídlem v Ženevě) - v České republice působí Mezinárodní organizace pro migraci Praha. Ministerstvo vnitra vypracovalo materiál „OBCHODOVÁNÍ S DĚTMI - doporučení pro postup orgánů veřejné správy“, který je dostupný na <http://www.mvcr.cz/clanek/boj-proti-obchodovani-s-detmi.aspx>.

Doporučený počet sociálních pracovníků obecního úřadu³

Doporučení se vztahuje k dostatečnému personálnímu zajištění výkonu sociální práce v přenesené působnosti, mimo sociálních pracovníků v agendě SPOD. Do tohoto počtu se započítávají i sociální pracovníci - sociální kurátoři pro dospělé.

Vzorec výpočtu:

$$X/Y + K_1 + K_2 = Z$$

X = počet klientů ve správní oblasti

Y = počet klientů stanovený obecním úřadem na sociálního pracovníka

K₂ = stratifikace obyvatel (max. 2 pracovníci)

K₁ = dojezdovost (max. 1 pracovník)

Z = počet sociálních pracovníků

Počet klientů v obcích se stanoví tím, že maximální počet se rovná počtu příjemců jednotlivých dávkových systémů (pomoc v hmotné nouzi, příspěvek na péči, dávky pro osoby se zdravotním postižením), za předpokladu, že ne všichni tito příjemci budou současně klienty sociální práce na obecních úřadech. Ostatní definované cílové skupiny (viz. SZSP) doplňují rozdíl mezi předpokládaným počtem klientů a počtem klientů z dávkových systémů.

Počtem klientů ve správní oblasti se rozumí počet klientů obce s pověřeným úřadem. Na jednoho sociálního pracovníka obecního úřadu by mělo připadat maximálně 120 až 150 klientů. Vysoké rozpětí není příliš žádoucí, ale je dáno velkou rozmanitostí metod sociální práce a cílových skupin.

Tabulka č. 1 k hodnotě K₁

K ₁	0 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	1 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK
Dojezdovost	0 – 20 km	21 km a více

Pozn.: K₁ = Jedná se o velikost správní oblasti obecního úřadu, která realizuje sociální práci v přenesené působnosti, kdy nejvzdálenější sídlo spadající do správní oblasti obecního úřadu vykonávající sociální práci je dále než 20 km od obecního úřadu, z něhož se vykonává sociální práce, tak se připočítává jeden sociální pracovník, v jiném případě se žádný nepřipočítává.

Tabulka č. 2 k hodnotě K₂

K ₂	0 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	1 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	2 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍCI

³ Příloha č. 4 vyhlášky č. 332/2013 Sb., o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka.

Výskyt sociálně vyloučených lokalit	0	1-2	3 a více
Míra nezaměstnanosti	0 – 8	8,1-11	11,1 a více

Pozn.: K2 = Pokud ve správní oblasti obecního úřadu vykonávající sociální práci je míra nezaměstnanosti do 8% a bez sociálně vyloučené lokality, tak se nepřipočítává sociální pracovník. Pokud v dané oblasti je nezaměstnanost 8,1 – 11 % a vyskytují se v ní 1 nebo 2 sociálně vyloučené lokality, tak se připočítává jeden sociální pracovník. Pokud těchto lokalit je více než 3 a míra nezaměstnanosti je vyšší než 11 %, tak se navyšuje počet o 2 sociální pracovníky. Pro navýšení vždy musí být splněny obě dvě podmínky.

Tabulka č. 3 k hodnotě X/Y

POČET OBYVATEL SPRÁVNÍ OBLASTI	DOPORUČENÝ POČET SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ
0 – 5 000	2 – 6
5 001 – 15 000	4 – 15
15 001 – 25 000	9 – 18
25 001 – 50 000	13 – 26
50 001 – 100 000	22 – 50
100 001 a více	35 – 55

Pozn.: X/Y- tato tabulka vymezuje doporučený počet sociálních pracovníků na velikost území příslušného obecního úřadu vykonávající sociální práci - toto doporučení vzniklo ze vzorce, kdy X se rovná počtu klientů ve správní oblasti a Y je počet klientů na jednoho sociálního pracovníka obecního úřadu.

Počet sociálních pracovníků pro obecní úřad nemusí souhlasit s metodikou výpočtu v případě, že obecní samospráva v rámci komunitního plánování má nastavenou spolupráci s partnerskými organizacemi, které nabízejí registrované sociální služby. Podstatou je, aby každý typ sociálního problému obecní úřad uměl řešit.

Sociální pracovník musí vždy splňovat předpoklady pro výkon povolání sociální pracovník v souladu se zákonem o sociálních službách.

Spolupráce s poskytovateli zdravotních služeb

Pro pracovníky agendy sociální práce na obecním úřadu je často nezbytná spolupráce s poskytovateli zdravotních služeb.

V ustanovení § 47 odst. 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno, že:

“ Pokud není pacient vzhledem ke svému zdravotnímu stavu schopen obejít se bez pomoci další osoby, může být propuštěn z jednodenní nebo lůžkové péče až po předchozím včasém vyznění osoby, která tuto péči zajistí. Má-li být

propuštěn pacient, u něhož není zajištěna další péče, poskytovatel o tom včas informuje obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušný podle adresy místa trvalého pobytu pacienta, a má-li pacient trvalý pobyt na území hlavního města Prahy, informuje Magistrát hlavního města Prahy; obdobně postupuje u nezletilých pacientů se závažnou sociální problematikou v rodině.“

Hlavním cílem spolupráce je společné zajištění následné péče, a to na základě pokračování výše zmíněného paragrafu, kde je uvedeno:

“...o propuštění pojištěnce, u něhož není zajištěna další péče, propouštějící zařízení včas informuje obecní úřad obce s rozšířenou působností (v hl. městě Magistrát hl. města Prahy) příslušný podle místa pobytu pojištěnce. Obdobně postupuje u dětí a mladistvých se závažnou sociální problematikou v rodině.“

Na základě výše uvedeného se předpokládá, že je spolupráce obecního úřadu obce s rozšířenou působností s poskytovateli zdravotních služeb povinná. Následně se předpokládá i spolupráce obecního úřadu obce s rozšířenou působností s pověřeným obecním úřadem.

Od 1. 1. 2007 mají poskytovatelé zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče možnost poskytovat také sociální služby. Komunikace v rámci vzájemné spolupráce probíhá výše popsány způsoby (písemná, případová konference, atd..).

Další povinností obecního úřadu obce s rozšířenou působností dle § 91 odst. 6 zákona o sociálních službách, je zastoupení osoby, která nemá zákonného zástupce nebo opatrovníka a sama za sebe není schopna jednat při uzavírání smlouvy o poskytování sociálních služeb. Při tomto postupu je nezbytné mít na paměti i postupy dle ustanovení § 91a - § 91c zákona o sociálních službách.

Dále pak podle § 92 písm. c) zákona o sociálních službách má obecní úřad obce s rozšířenou působností povinnost na základě oznámení poskytovatele zdravotních služeb zjistit, zda je nezbytné poskytnout osobě umístěné ve zdravotnickém zařízení služby sociální péče, a zprostředkovat možnost jejich poskytnutí. V případě, že nelze služby sociální péče osobě poskytnout, sděluje neprodleně tuto skutečnost poskytovateli zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení je osoba umístěna. V rámci spolupráce se sociální pracovník obecního úřadu pomocí metod sociální práce snaží nalézt možná řešení vzniklé situace. Zdravotnická zařízení pak postupují v souladu s § 52 zákona o sociálních službách.

Více informací o poskytování sociální služby ve zdravotnickém zařízení je v Metodickém pokynu pro zdravotnická zařízení k aplikaci zákona o sociálních službách, který je k dispozici na níže uvedené adrese:
http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/metodicky-pokyn-k-aplikaci-zakona-c-sb_1692_1613_3.html

Stížnosti

Výkon sociální práce na obecních úřadech je poskytován v souladu s platnými právními normami v oblasti základních lidských práv a svobod. V dané agendě se jedná hlavně o dodržování práva na:

- důstojné zacházení,
- ochranu rodinného a osobního života,
- osobní svobodu a svobodu pohybu,
- ochranu soukromí,
- spolupráci se souhlasem,
- vlastnictví majetku, vzdělání,
- podání stížnosti.

Obecní úřady mají vypracovaný postup pro předcházení a řešení porušení platných právních norem v oblasti základních lidských práv a svobod s důrazem na řešení stížností klienta podle správního řádu. Klient by měl být při vyjednávání spolupráce seznámen i s možností podání stížnosti a dále s informací, kam by případná stížnost mohla směřovat.

Stížnost proti nevhodnému chování úředních osob nebo proti postupu správního orgánu je možno podat v souladu s interní směrnici každého obecního/krajského úřadu a dále dle ustanovení § 175 správního řádu:

- k vedoucímu příslušného odboru,
- případně k tajemníkovi úřadu,
- či starostovi (primátorovi) obce.

Má-li stěžovatel za to, že stížnost, kterou podal u příslušného správního orgánu, nebyla správně vyřízena, může požádat nadřízený správní orgán, aby přešetřil způsob vyřízení stížnosti (§ 175 odst. 7 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů).

Nadřízeným správním orgánem obecního úřadu je krajský úřad. Nadřízeným správním orgánem krajského úřadu je v dané problematice Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Stížnosti je dále možno podat:

- Kanceláři veřejného ochránce práv,
- či k Ústavnímu soudu České republiky,
- nebo k Evropskému soudu pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku.

MPSV doporučuje, aby jak obecní úřady, tak krajské úřady měly výše popsaný postup pro uplatnění stížností umístěný na viditelném místě všude tam, kam přicházejí klienti sociálních pracovníků.

Příloha č. 1

Příklady personálního obsazení agentury sociální práce

1. příklad:

Obec nad 100 000 obyvatel

- Počet klientů: 7287
- Počet klientů na jednoho sociálního pracovníka obecního úřadu: 150
- Nezaměstnanost: pod 8,0
- 1 sociálně vyloučená oblast: 0 sociálních pracovníků
- Dojezdovost do 20 km: 0 sociálních pracovníků

$$X/Y + K_1 + K_2 = Z$$

$$7287 / 150 + 0 + 0 = 48,57 \text{ (doporučený počet soc. pracovníků)}$$

V praxi se ukazuje, že klienty sociální práce jsou zejména příjemci dávek pro osoby se zdravotním postižením, a to především příjemci nepojistné sociální dávky příspěvek na péči II. stupně a výše. Proto za X můžeme dosadit číslo **4674**. V danou chvíli by výpočet vypadal takto:

$$4674 / 150 + 0 + 0 = 31 \text{ (doporučený počet soc. pracovníků)}$$

Pokud by se obecní úřad rozhodl v rámci své sociální práce například nabízet sociální práci pro klienty v hmotné nouzi + klienty s finančními problémy (dluhy, exekuce, atd..), případně rodiny ve spolupráci s OSPOD, tak by výpočet vypadal takto:

$$2102 / 150 + 0 + 0 = 14 \text{ (doporučený počet soc. pracovníků)}$$

2. příklad:

Obec 45 000 obyvatel

- Počet klientů: 3245
- Počet klientů na jednoho sociálního pracovníka obecního úřadu: 150
- Nezaměstnanost: 10,3
- 2 sociálně vyloučené oblasti – 1 sociální pracovník
- Dojezdovost do 20 km: 0

$$X/Y + K_1 + K_2 = Z$$

$$3245 / 150 + 1 + 0 = 22,6 \text{ (doporučený počet sociálních pracovníků)}$$

V praxi se ukazuje, že klienty sociální práce jsou zejména příjemci dávek pro osoby se zdravotním postižením, a to především příjemci nepojistné sociální dávky příspěvek na péči II. stupně a výše. Proto za X můžeme dosadit číslo **2800**. V danou chvíli by výpočet vypadal takto:

$$2800 / 150 + 1 + 0 = 19,7 \text{ (doporučený počet sociálních pracovníků)}$$

Pokud by se obecní úřad rozhodl v rámci své sociální práce například nabízet sociální práci pro klienty v hmotné nouzi + klienty s finančními problémy (dluhy, exekuce, atd..), případně rodiny ve spolupráci s OSPOD, tak by výpočet vypadal takto:

$$1389 / 150 + 1 = 10,3 \text{ (doporučený počet sociálních pracovníků)}$$

3. příklad:

Obec 5560 obyvatel

- Počet klientů: 523
- Počet klientů na jednoho sociálního pracovníka obecního úřadu: 150
- Nezaměstnanost: pod 8,0

- 1 sociálně vyloučená oblast: 0 sociálních pracovníků
- Dojezdovost do 20 km: 0 sociálních pracovníků

$$X/Y + K_1 + K_2 = Z$$

$$523 / 150 = 3,5 \text{ (doporučený počet sociálních pracovníků)}$$

V praxi se ukazuje, že klienty sociální práce jsou zejména příjemci dávek pro osoby se zdravotním postižením, a to především příjemci nepojistné sociální dávky příspěvek na péči II. stupně a výše. Proto za X můžeme dosadit číslo **456**. V danou chvíli by výpočet vypadal takto:

$$456 / 150 + 0 + 0 = 3,04 \text{ (doporučený počet sociálních pracovníků)}$$

Pokud by se obecní úřad rozhodl v rámci své sociální práce například nabízet sociální práci pro klienty v hmotné nouzi + klienty s finančními problémy (dluhy, exekuce, atd..), případně rodiny ve spolupráci s OSPOD, tak by výpočet vypadal takto:

$$189 / 150 + 0 + 0 = 1,3 \text{ (doporučený počet soc. pracovníků)}$$

Příklad:

Obecní úřad - 4 pracovní skupiny (osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi a mládež, senioři, etnika, lidé v hmotné nouzi a cizinci)

Doporučuje se **5 sociálních pracovníků** (jeden hlavní koordinátor). Jejich činnost by spočívala v koordinaci realizace sociální práce a spolupráce mezi všemi aktéry v rámci vlastních sociálních sítí.

Obecní úřad - 2 pracovní skupiny (osoby se zdravotním postižením a senioři, rodiny s dětmi a mládež a etnika a lidé v hmotné nouzi a cizinci)

Doporučují se **3 sociální pracovníci** (jeden hlavní koordinátor). Jejich činnost by spočívala v koordinaci realizace sociální práce a spolupráci mezi všemi aktéry v rámci vlastních sociálních sítí.

Obec nad 100 000 obyvatel

- Počet klientů: 7287
- Počet klientů na jednoho pracovníka obecního úřadu: 150
- Nezaměstnanost: pod 8,0
- 1 sociálně vyloučená oblast: 0 sociálních pracovníků
- Dojezdovost do 20 km: 0 sociálních pracovníků
- 4 pracovní skupiny KP (zdravotně postižení, rodiny s dětmi a mládež, senioři, etnika, lidé v hmotné nouzi a cizinci)

U cílové skupiny senioři a zdravotně postižení bude sociální práce realizována skrze koordinaci – **3 sociální pracovníci**

$$2102 / 150 + 0 + 0 = 14 \text{ (doporučený počet sociálních pracovníků)}$$

$$14 + 3 = 17 \text{ sociálních pracovníků}$$

Pro výše uvedený obecní úřad je doporučeno 17 sociálních pracovníků (3 spíše koordinátoři + 14 realizátoři klientské sociální práce).

Příloha č. 2

Dluhové poradenství – v několika základních krocích

Dluhové poradenství je poskytováno za účelem zprostředkování odborné pomoci osobám, které jsou ohroženy nebo se potýkají s nepříznivou sociální situací související s nedostatkem finančních prostředků a s dluhy a neumí tuto situaci řešit s ohledem na své znalosti z důvodu nízké vzdělanosti, chybějících kompetencí nebo nedostatku informací.

Základní – obecné kroky

a) Mapování potřeby

Sociální pracovníci na základě depistážní činnosti a v rámci výkonu sociální práce průběžně zjišťují a ověřují potřebnost poskytování dluhového poradenství, respektive zjišťují počty osob, které jsou ohroženy nebo se potýkají s nepříznivou sociální situací spojenou s nízkými příjmy a dluhy.

b) Mapování kapacity

Obec ve svém správním obvodu, respektive ve správním obvodu obce s rozšířenou působností, zmapuje síť registrovaných sociálních služeb, které poskytují odborné sociální poradenství specificky zaměřené na dluhovou problematiku, včetně zjištění reálné naplněnosti kapacity těchto služeb. Při mapování služeb je nutno dbát na to, aby se skutečně jednalo o sociální poradenství v oblasti dluhové problematiky a nikoli o komerční poskytování finančního poradenství. **Finanční poradenství není sociální službou a zpravidla není poskytováno bezplatně.**

c) Zajištění adekvátní dostupnosti a kapacity sociálních služeb poskytujících dluhové poradenství

V případě zjištění nedostatečné kapacity poskytovatelů sociálních služeb zaměřujících se na odborné sociální poradenství v oblasti dluhové problematiky je doporučeno podpořit jejich rozvoj prostřednictvím zejména:

- zařazením podpory vzniku a podpory stávajících sociálních služeb poskytujících odborné sociální poradenství v oblasti dluhové problematiky do komunitního plánu obce,
- navázáním úzké spolupráce s krajem, který realizuje střednědobé plánování sociálních služeb a měl by na svém území zajistit dostupnost sociálních služeb dle skutečných potřeb v území,
- zajištěním pravidelného vzdělávání sociálních pracovníků obecního úřadu v oblasti specifického odborného dluhového poradenství, které zaručuje jeho kvalitu a rozvoj. Změny v oblasti dluhové problematiky jsou časté.

d) Informování obyvatel

Významnou měrou je nutno dbát o informovanost obyvatel, zejména prostřednictvím pravidelného využívání obecních novin či zpravodaje, webových stránek obce, vývěsek obce, inzertních ploch obce a formou umožnění podpory kampaně neziskových organizací, věnujících se dluhové problematice.

Jak nastavit dluhové poradenství?

- a) Pokud není v dostupném dosahu registrovaná sociální služba poskytující odborné sociální poradenství zaměřené na dluhovou problematiku (exekuce, oddlužení, splátkové kalendáře, možnost podání žádosti o /částečné/ prominutí úroků z prodlení, atp.), je nutné v rámci obecního úřadu nastavit základní systém sociální práce se zadluženými osobami v rámci obecního úřadu.
- b) Při zajištění poradenství prostřednictvím externí služby dluhového poradenství, je nutné vždy zajistit registrovanou sociální službu a odborné sociální poradenství, specializované na dluhovou problematiku. Sociální služba je zárukou, že zadluženým osobám nebude nabízeno finanční poradenství a řešení nepříznivé sociální situace prostřednictvím dalších finančních produktů, které přispějí k jejich dalšímu zadlužení.
- c) V odůvodněných případech je možné doporučit využití institutu zvláštního příjemce dávek např. obecním úřadem (u dávek důchodového zabezpečení, nemocenského pojištění, sociálních dávek).⁴ Tento institut lze rovněž využít u dávek na bydlení, respektive k zajištění přímé úhrady nákladů na bydlení, aby nedocházelo k dalšímu zadlužování příjemců dávek.⁵
- d) Velmi vhodná je úzká spolupráce sociálních pracovníků obecního úřadu s bytovým odborem obce za účelem vzájemné informovanosti (se souhlasem zadlužené osoby), a případné okamžité/neprodlené intervence sociálního pracovníka.
- e) Velmi vhodné je, aby pracovníci obecního úřadu obce přicházející do kontaktu se zadluženými osobami (bytový odbor, právní oddělení, účtárna apod.), distribuovali kontakty na sociální pracovníky obecního úřadu a na dostupné sociální služby.

Základní činnosti realizované v rámci dluhového poradenství

- zjištění nepříznivé sociální situace a podrobných informací,
- kontakt s věřitelem/věřiteli, insolvenčními správci, soudy,
- zprostředkování právní pomoci, činnosti vedoucí k zajištění splátkového kalendáře činnosti vedoucí v budoucnosti z „dluhové pasti“ či upadnutí do ní,

⁴ Pro dávky důchodového pojištění upravuje tento institut zák. č. 582/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, pro dávky nemocenského pojištění je to zák. č. 187/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Pro dávky státní sociální podpory je takový postup možný podle zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a pro dávky pomoci v hmotné nouzi podle zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Je nutné upozornit, že v rámci všech nepojistných systémů platí obecně zásada, že sociální dávky nelze poskytovat na úhradu dluhů osoby a ani se k dluhům nepřihlíží (tzn., započítávají se pro účely nároku a výše dávek celkové příjmy, i když je na tyto příjmy stanoven výkon rozhodnutí). Co se týká samotného výkonu rozhodnutí u nepojistných sociálních dávek, řeší tuto problematiku § 317 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto předpisu výkon rozhodnutí nepodléhají dávky pro osoby se zdravotním postižením, příspěvek na péči, dávky pomoci v hmotné nouzi, z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení a jednorázově vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče. Pokud však příjemci přijdou tyto dávky na jeho bankovní účet, stanou se z nich finanční prostředky vlastníka účtu a na ty již lze provést exekuci, kromě zákonem stanovené nezabavitelné částky (nařízení vlády č. 595/2006 Sb.), kterou je bankovní instituce povinna vlastníkovu účtu ponechat k dispozici (v praxi bankovní instituce toto nezabavitelné minimum ponechávají k dispozici jen jednorázově, ne tedy každý měsíc).

- činnosti v zájmu vyjednání úlevy či prominutí úroků, sankcí a pokut a zabránění jejich budoucímu vzniku,
- činnosti v záležitosti exekucí, činnosti vedoucí k zastavení či sloučení exekucí,
- činnosti vedoucí k realizaci institutu oddlužení,
- činnosti související se zajištěním dokumentů, nezbytných informací,
- intervence vedoucí k využití všech možností dostupné sociální ochrany.

Informace, které by měly být veřejnosti vždy dostupné

Pro zajištění informovanosti občanů lze používat letáky, ale i další nástroje přenosu informací – webové stránky obce, vývěsky, sociální sítě (např. Facebook) apod.

V rámci této činnosti je nutné odkazovat pouze na akreditované služby v oblasti oddlužení a na registrované sociální služby – odborné sociální poradenství, nejlépe specializované na dluhové poradenství.

Tyto služby lze vyhledat na webových stránkách:

- <http://www.jakprezidtluhy.cz/help-linka-2/mapa-dluhovych-poraden>
- <http://dluhy.obcanskeporadny.cz/index.php/kam-pro-radu>
- www.financnitisen.cz (v provozu je i celostátní bezplatná linka)
- <https://sako.justice.cz/> na těchto webových stránkách Ministerstva spravedlnosti, je uveden seznam akreditovaných osob k sepisování insolvenčních návrhů.

Využít lze i registr poskytovatelů sociálních služeb, kde lze najít všechny sociální služby poskytující odborné sociální poradenství: <http://iregistr.mpsv.cz>.

Sociální služby odborného sociálního poradenství a akreditované poradenství v oddlužení jsou vždy bezplatné!!!

Od 1. 7. 2017 je účinná **novela zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)**. Od této doby může být návrh na povolení oddlužení sepsán a za dlužníka podán pouze třemi okruhy osob:

- Dlužníkem samotným, pokud má právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu nebo vykonal zkoušku insolvenčního správce.
- Advokátem, notářem, insolvenčním správcem, exekutorem, kterým za to náleží odměna 4 000 Kč + DPH za jednotlivce, 6 000 Kč + DPH za manžele. Tuto odměnu lze uplatnit pouze v insolvenčním řízení, tedy nemůže být požadována dříve, např. před nebo v době podání návrhu.
- Dluhové poradenství a podání návrhu na oddlužení **bezplatně** poskytují také **organizace, které získaly akreditaci** pro poskytování služeb v oblasti oddlužení od Ministerstva spravedlnosti (viz www.insolvenzni-zakon.cz). Zároveň **je nutné znát akreditované subjekty** na oddlužení, **dbejte na doporučení odborníků z oblasti dluhového poradenství nebo spolupracující neziskové organizace**.
- V praxi se může stát, že bude jeden subjekt akreditovanou osobou i poskytovatelem sociální služby odborné sociální poradenství. Varianta využití akreditovaných osob je pro dlužníky finančně výhodnější než využití služeb advokátů, notářů apod.

Z novely insolvenčního zákona však nevyplývá zákaz poskytovat dluhové poradenství sociálními službami, pouze úkony spojené s podáním návrhu na povolení oddlužení mohou být učiněny jen akreditovanými subjekty.

K 1. 9. 2017 vešla v účinnost novela zákona o advokacii⁶, která přináší nárok na bezplatnou právní pomoc. Je určena pro osoby, které mají příjem

---

⁶ Zákon č. 258/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 3

Obchodování s lidmi

Jedním z témat, která dosud nejsou v rámci výkonu sociální práce realizované obecními úřady příliš častá, jsou situace související s obchodováním s lidmi, ale přitom se jedná o jednu z nejvíce závažných forem trestné činnosti ohrožující lidská práva a základní hodnoty demokratické společnosti, protože upírá lidským bytostem svobodu, důstojnost a útočí na jejich integritu. Obchodování s lidmi je považováno za trestný čin.

Obchodování s lidmi nejčastěji souvisí s vylákáním nebo držením v prostředí, ve kterém je osoba nějak znevýhodněna nebo se plně neorientuje, a kde je různými způsoby vykořisťována za účelem majetkového prospěchu pachatele.

Obchodování s lidmi není trestné jen jako jen jako samotný okamžik „předání zboží a zaplacení kupní ceny“, ale postihuje širokou škálu dílčích jednání, na které se může, ale nezbytně nemusí, postupně podílet více osob. Jedná se o nábor („přiměje, zjedná, najme, zláká, svede“), přepravu („dopravní“), převzetí nebo následné vykořisťování oběti („ukryje, zadrží, přijme nebo vydá, aby jí bylo užito“). Důležité je také rozlišovat mezi obchodem s lidmi a převaděčstvím. **Pod pojmem obchodování s lidmi jsou tedy zahrnuty veškeré způsoby vykořisťování člověka za použití některé z forem donucení (např. násilí, pohrůžky, lsti, zneužití omylu, tísně nebo závislosti). U osob mladší 18 let k trestnosti jednání postačuje je-li dítě vykořisťováno, aniž by bylo použito jakéhokoliv donucení či manipulace.**

Formy obchodování s lidmi:

- Sexuální vykořisťování včetně výroby pornografie a nucené prostituce,
- Pracovní vykořisťování (otroctví, nevolnictví, praktiky podobné otroctví, nucené práce a služby, nucené žebrání,
- Odběr orgánů, tkání a buněk.
- služba v ozbrojených silách,
- jiné formy vykořisťování, které mohou zahrnovat např. nucené nebo podvodné sňatky a využívání jiných osob k trestné činnosti.

do trojnásobku životního minima. Ty mají právo na to, aby jim Česká advokátní komora určila advokáta k poskytnutí ústní právní porady. Poplatek činí 100 Kč, nárok je na 2 hodiny poradenství ročně. Tato ustanovení o bezplatné právní pomoci nabývají účinnosti od 1. 7. 2018.

Obchodováním s lidmi mohou být ohroženi muži, ženy, dívky i chlapci. Mezi zvláště rizikové kategorie osob ohrožených situacemi blízkými obchodování s lidmi patří zejména:

- lidé pocházející z neuspokojivého nebo nefungujícího prostředí,
- matky samoživitelky,
- osoby žijící v chudobě,
- pracovní migranti, sociálně vyloučené osoby,
- osoby se zkušenostmi s ústavní péčí,
- osoby nedisponující dostatkem informací či jakovými schopnostmi,
- osoby hendikepované,
- uživatelky/uživatelé drog,
- osoby dobrovolně se živící prostitucí.

Identifikování obětí obchodování s lidmi:

Klíčovými při identifikování obětí obchodování s lidmi mohou být např. následující otázky:

- Jaký druh práce vykonáváte?
- Máte pracovní smlouvu a znáte její obsah?
- Dostáváte za práci plat?
- Můžete zanechat své práce, pokud chcete?
- Můžete se volně pohybovat, jak se Vám líbí?
- Bylo Vám nebo Vaší rodině vyhrožováno?
- Jaké jsou Vaše životní a pracovní podmínky?
- Kde přespáváte a kde se stravujete?
- Byly Vám odebrány osobní nebo jiné dokumenty?

Příklady organizací zaměřujících se na pomoc obětem obchodování s lidmi:

- La Strada česká republika, o. p. s.,
- Diakonie Českobratrské církve evangelické,
- Arcidiecézní charita Praha, projekt Magdala,
- Mezinárodní organizace pro migraci Praha (IOM Praha),
- Probační a mediační služba České republiky.

Příloha je zpracována na základě publikace „Obchodování s lidmi; Příručka pro pomoc obětem“ vydaná Ministerstvem vnitra v březnu 2018, dostupná na www.mvcr.cz.